

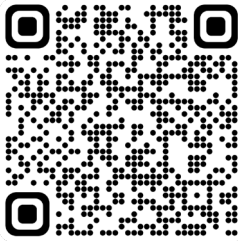
Karoso
salē

BALKONO TEATRAS

LMTA TYRIMŪ KONFERENCIJA

Šventēs ir meninē kultūra: tradīcijas ir transformācijas

Šių metų temą inspiravo 2024 m. šimtmetį mininti Lietuvos dainų šventė.

Romantinių muzikos švenčių suformuota tradicija XX a. išsiskleidė ir įsiliejo į stiprėjančią meno festivalių ir šventinių iškilnių srovę. Šiuolaikinė meno švenčių ir festivalių kultūra paskatino naujos meninės raiškos plėtrą, kartu padėjo išsaugoti ir atkurti praeities meno formas, aptikti ryšius tarp tolimų motyvų ir žanrų. LMTA kasmetinė konferencija kviečia pažvelgti į švenčių ir šventiškumo reiškinių šiuolaikinėse ir istorinėse meninėse praktikose meno istorijos, teorijos ir tarpdalykiniais požiūriais.

Konferencijoje pranešimus skaitys menotyrininkai, etnomuzikologai, meno doktorantai ir meno teorijos bei muzikos studijų studentės.

PROGRAMA

9.20–9.50	Registracija (foje prie J. Karoso salės)
9.50–10.00	Sveikinimo žodis (J. Karoso salė)
10.00–11.30 J. Karoso salė	<p>LIETUVOS DAINŲ ŠVENTĖS Moderuoja Rūta Stanevičiūtė</p> <p>Aušra Strazdaitė-Ziberkienė (Kauno miesto muziejus) <i>Dėl tos dainos: dainų švenčių šimtmečio minėjimas per dalyvių patirčių prizmę</i></p> <p>Danutė Petrauskaitė (LMTA) <i>Pirmoji dainų šventė Lietuvoje: mokslinės literatūros papildymai ir patikslinimai</i></p> <p>Eglė Gelažiūtė-Pranevičienė (LLTI) <i>Šiuolaikinis muzikinis folkloras: šventumo paieškos patiriant tradicinę vietos kultūrą</i></p>
11.30–12.00	Kavos pertrauka
12.00–13.30 J. Karoso salė	<p>MENO ŠVENČIŲ TRADICIJOS IR FESTIVALIŲ KULTŪRA Moderuoja Ramunė Balevičiūtė</p> <p>Rūta Gaidamavičiūtė (LMTA) <i>Urbaitiškasis „Gaidos“ etapas</i></p> <p>Airida Gudaitė-Žakevičienė (LMTA) <i>Urbanistinio šokio šventės ir miesto bendruomenės</i></p> <p>Ieva Jackevičiūtė (LMTA) <i>Folkloro įkvėpta sceninė kūryba kaip bendruomenę burianti šventė: spektaklio vaikams iki penkerių metų „Gaja Mara“ kūrybos atvejis</i></p>
13.30–14.30	Kavos pertrauka
14.30–16.30 J. Karoso salė	<p>NUO DRONE TECHNIKOS LIGI GRAFFITI MUZIKOS RANKRAŠČIUOSE: JAUNŲJŲ MUZIKOLOGIJŲ TRIBŪNA Moderuoja Laima Budzinauskienė</p> <p>Lukrecija Stonkutė (LMTA, Meno teorija: muzikologija, M2) <i>Repetityvinės ir drone technikos Žibuoklės Martinaitytės ir Mykolo Natalevičiaus kūriniuose vargonams solo</i></p> <p>Aistė Pranciulytė (LMTA, Meno teorija: muzikologija, M2) <i>Tamsos–šviesos procesualumo raiška Žibuoklės Martinaitytės „Šviesotamsos trilogijos“ registru ir faktūros organizacijoje</i></p> <p>Ieva Pakalniškytė (LMTA, Muzikos studijos: muzikos tyrimai, B3) <i>Džiazo situacija Lietuvoje sovietmečiu: tarp oficiozo ir rezistencijos</i></p> <p>Kotryna Račiūnaitė (LMTA, Muzikos studijos: muzikos tyrimai, B4) <i>Vytauto Montvilos „Juodosios pantomimos“ byla: nauji faktai apie elektroninę muziką XX a. 7–8 deš. Lietuvoje</i></p> <p>Aušrinė Butvydaitė (LMTA, Muzikos studijos: muzikos tyrimai, B2) <i>Harmoninė įtampa: kas, kaip ir kodėl?</i></p> <p>Ilzė Berkelytė (LMTA, Muzikos studijos: muzikos tyrimai, B2) <i>Graffiti ir antspaudai keliuose XIX a. – XX a. pradžios muzikiniuose rankraščiuose (LNMMB Retų knygų ir rankraščių skyriaus Natų fondas)</i></p>

14.30–16.30 Balkono teatras	TRADICIJŲ KITIMO VEKTORIAI ŠIANDIEN I. Moderuoja Varsa Liutkutė-Zakarienė
	<p>Gaila Kirdienė (LMTA) <i>Senieji lietuvių tradicinės instrumentinės muzikos manuskriptai XX–XXI a. švenčių, festivalių repertuaro aspektu</i></p> <p>Rimantas Astrauskas (LMTA) <i>Konferencija – kaip šventė: 15 metų su M. K. Čiurlioniu</i></p> <p>Arūnas Vaicekuskas (VDU) <i>Bendruomenės galia: XX a. 9 dešimtmečio folklorinio judėjimo pakilimas ir tautinė savimone</i></p> <p>Varsa Liutkutė-Zakarienė (LMTA) <i>Rasų šventė. 20 metų tradicija Vilniuje, Verkių parke</i></p>
16.30–16.45	Kavos pertrauka
16.45–17.45 J. Karoso salė	RŪMAI, SALONAI, ESTRADOS: MUZIKOS STILIŲ SAMPYNOS IR EKSPRESIJOS GALIMYBĖS Moderuoja Lina Navickaitė-Martinelli
	<p>Paulius Gefenas (LMTA) <i>Nuo rūmų iki saloninės muzikos: fleitos ekspresijos perspektyvos</i></p> <p>Gintarė Kaminskaitė (LMTA) <i>Nuo aukštosios kultūros prie eklektikos: įvairių stilių įtaka grojimo violončele menui</i></p>
16.45–18.15 Balkono teatras	TRADICIJŲ KITIMO VEKTORIAI ŠIANDIEN II. Moderuoja Daiva Vyčinienė
	<p>Daiva Vyčinienė (LMTA) <i>Šiandieninės sutartinių meninės raiškos formos: ribų išplėtimo (nebuvimas?) tendencijos</i></p> <p>Gustaw Juzala (VU) <i>Senosios muzikos festivaliai Lenkijoje: naujos praėjusių amžių muzikos formos</i></p> <p>Vytautas Tumėnas (LII) <i>Folklorinės tradicijos ir naujovės kritinio virsmo švenčių įvaizdžiuose: Lietuvos ir pietų Indijos atvejai</i></p>

TEZĖS

Aušra Strazdaitė-Ziberkienė (Kauno miesto muziejus)

Dėl tos dainos: dainų švenčių šimtmečio minėjimas per dalyvių patirčių prizmę

Lietuvos dainų šventės šimtmetis suteikia galimybę prisiminti ir padiskutuoti apie istorinius, kultūrinius bei politinius kontekstus, įvertinti šventės vietą mūsų kultūroje ir gyvenime. Rengiant dainų švenčių šimtmečiui skirtą parodą, Kauno miesto muziejaus internetiniame puslapyje vykdomoje atviro tipo apklausoje „Dainų šventės – tradicija, atgyvena, pareiga ar privilegija?“ kviečiama pasidalyti nuomonėmis apie dainų švenčių, repertuaro, aktyvaus dalyvavimo, atributikos, tautinio meno ir kostiumo reikšmę, iškeliant tautinės tapatybės, patriotiškumo, sovietinės okupacijos temas ir Kauno kontekstą. Pranešime pristatomi apklausos ir lygiagrečiai vykdytų interviu su įvairias sąsajas su dainų šventėmis turinčiais asmenimis tarpiniai rezultatai.

Danutė Petrauskaitė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Pirmoji dainų šventė Lietuvoje: mokslinės literatūros papildymai ir patikslinimai

Praėjus 100 metų po pirmosios Lietuvoje surengtos Dainų dienos, atrodytų, kad viskas apie ją jau parašyta, tačiau atidžiau paanalizavus jos dokumentus, saugomus Lietuvos centriniame valstybės archyve, taip pat to meto publikacijas periodinėje spaudoje, galima atrasti įdomios medžiagos apie šios šventės ištakas, iniciatorius, organizacinio komiteto veiklą, repertuaro sudarymą, dirigentus, pasiruošimo etapus, dalyvių kontingentą, kviestinius svečius, renginio eigą ir amžininkų vertinimus. Bus apžvelgta ir tuo klausimu skelbta mokslinė literatūra (V. Jakelaitis, B. Zubrickas, R. Gudelis), siekiant ją papildyti bei patikslinti.

Eglė Gelažiūtė-Pranevičienė (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas)

Šiuolaikinis muzikinis folkloras: šventumo paieškos patiriant tradicinę vietos kultūrą

Dabartinių lietuviškojo muzikinio folkloro raiškos būdų yra gausu, per pačius kūrėjus dažnai savaimingai sąveikaujant ir muzikinėmis formomis reiškiantis įvairiausiems jų patirties sluoksniams. Kas skatina gręžtis į tradicinę vietos kultūrą? Ar tokia kūryba ir jos permąstymas gali atidengti tam tikrą neakivaizdinę stoką? Neretai pokalbiuose su šiuolaikinio muzikinio folkloro ir susijusios muzikos autoriais išryškėja šventumo, bendruomeniškumo, dvasinių patirčių ir net pačios aplinkos suvokimo siekis – svarbu, kad to siekiama ne tik asmeniškai, šitos patirtinės atmosferos ir aplinkos kuriamos ir kitiems – per pačią muziką, performansus, sambūrius ir ritualus festivaliuose. Tai pristatoma pasitelkiant fenomenologinės antropologijos ir etnomuzikologijos prielaidas; remiamasi tiek pačia muzika, tiek pokalbiais su tos muzikos autoriais, aptariamas pats kūrybinis vyksmas ir jo pirminiai impulsai.

Rūta Gaidamavičiūtė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Urbaitiškasis „Gaidos“ etapas

Šiandien matome didelę festivalių įvairovę. Net ir šiuolaikinės muzikos forumų yra ne vienas. Kiekvieno jų įvaidžiui labai svarbu, kas buvo tie vadybininkai, turėję įtakos jų modelių formavimui, ypač tuo specifiniu laiku, kai keitėsi kultūriniai kodai, o profesionalių vadybininkų (šiandienos prasme) beveik nebuvo.

Mindaugas Urbaitis ne vienoje srityje galėtų būti priskiriamas prie pirmievių. Nors pirmąją „Gaidą“ 1991 m. formavo Feliksas Bajoras, tačiau keturis paskesnius festivalius stygavo Mindaugas. Jis turėjo ambicijų siekti tarptautiškumo, ugdyti šiuolaikinės muzikos atlikimo tradicijas, numatant tokius retus tuomet lietuvių muzikos mainus. Žinant mūsų dienų festivalių biudžetus, sunku įsivaizduoti, kokios išmonės organizatoriams reikėjo lėšų beveik neturint. Svarbus buvo ir Urbaičio kaip kūrėjo autoritetas siekiant programų conceptualumo ir kokybiško, ne kelių pragrojimų nulemto, kūrinių skambesio.

Airida Gudaitė-Žakevičienė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Urbanistinio šokio šventės ir miesto bendruomenės

Meno švenčių tradicijų transformacijos tema mano dėmesį atkreipė dėl mano pačios veikloje atkartojančios šokio švenčių, festivalių praktikos su bendruomenėmis, per judesį atveriančiomis tai bendruomenei transformuojančios patirties galimybe. Ne vienerius metus drauge su kolegomis incijuojamos gatvės šokio renginių, švenčių, festivalių praktikos – tokios, kaip vienas didžiausių tarptautinių gatvės šokio kultūros festivalių „Urban Essentials“ – buria, stiprina, palaiko bendruomenę ir drauge toje bendruomenėje atskleidžia tarpines erdves, kai viena gali sykiu būti ir kita, atveria galimybes plėtoti naujas judėjimo trajektorijas ir simbolius, kitokias judesio leksikas ir kodus, svarbius ne tik gatvės šokio raidai ir sklaidai, bet ir apskritai šokiui bendrąja prasme. Meno švenčių kaip ritualų tyrimas, urbanistinio šokio renginių veikimo praktikos, neformalios miesto aplinkos ir jaunimo santykis, siūlantys naujus balsus, naujas metodikas, gali atverti naujas šokio taikymo šiuolaikiniame scenos mene, miesto kultūroje perspektyvas.

Ieva Jackevičiūtė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Folkloro įkvėpta sceninė kūryba kaip bendruomenę burianti šventė: spektaklio vaikams iki penkerių metų „Gaja Mara“ kūrybos atvejis

Kaip sukurti spektaklį žiuroviui, kuris per pasirodymą veržiasi į vaidybinę aikštelę, vaikšto joje, bėgioja, atiminėja rekvizitą iš aktorių, kalba, valgo, verkia arba tiesiog miega? Ir apskritai, ar reikia teatro vaikams iki penkerių metų? Atsakymas vienareikšmis – reikia, nes žmogaus smegenys sparčiausiai vystosi pirmus penkerius jo gyvenimo metus. Ankstyvojoje vaikystėje formuojasi žmogaus asmenybės pagrindas, o įgytos patirtys lieka reikšmingos visą likusį gyvenimą. Teatras, kaip skirtingą raišką vienijanti meno forma, puikiai tinka ankstyvajai žmogaus asmenybei ugdyti. Sceninė kūryba, įkvėpta folkloro, gali turėti ypatingą reikšmę ne tik vaiko raidai, bet ir šeimos, bendruomenės telkimui, kvietimui atsigręžti į tradicijas ir savo šaknis.

Pranešimo metu bus pristatytas spektaklio, skirto 0–3 m. vaikams ir besilaukiančioms moterims, „Gaja Mara“ atvejis. Tai interaktyvus muzikinis judesio spektaklis, pasakojantis apie šviesos (Gaja) ir tamsos (Mara) metą, pasitelkiant senovės baltų tradicijose naudotas folklorines švenčių dainas, žaidimus, ritualus ir tautosaką. Pagrindinė meninė spektaklio idėja grindžiama senovės baltų pasaulėžiūra, gamtos ciklo samprata, ryšiu su šviesa ir tamsa, laiko ritualškumu ir pirmapradžiaus pojūčiais, kuriais dar negimusieji, kūdikiai ir tik pradedantys vaikščioti mažyliai pažįsta pasaulį. Spektaklyje skamba folklorinė muzika, vyksta žaidinimai ir žaidimai, kuriems pasitelkiami taktilinių žaislų principu sukurti scenografijos elementai – jų tekstūros, formos, spalvos.

Lukrecija Stonkutė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Meno teorija: muzikologija, M2)

Repetityvinės ir drone technikos žibuoklės Martinaitytės ir Mykolo Natalevičiaus kūriniuose vargonams solo

Kiekvienoje epochoje muzikinė kultūra ir jos procesai patiria spartų naujų estetikų, judėjimų, stilių, komponavimo technikų kūrimosi ir įsitvirtinimo etapą. Muzikologai minėtiems aspektams suteikė konkrečius pavadinimus, terminus, apibrėžtis, kuriuos būtų sunku apibūdinti kalbant apie XXI a. pradžios muzikos meną. Žvelgiant į šiandienos kūrėjų kompozicijas nelengva užduotimi tampa pastarųjų analizės rakurso atradimas, nes beveik nebėra aiškių muzikinės estetikos, stilių, komponavimo technikų krypties viename kūrinyje. Peržvelgus didžiąją dalį minimo amžiaus lietuvių kompozitorių kūrinius vargonams solo Lietuvos kompozitorių sąjungos archyve, pastebimos dvi vyraujančios technikos – repetityvinė ir drone bei jų sintezė. Didėsniu iššūkiu tampa drone technika, kuri mažai tyrinėta lietuvių muzikologijoje ir nėra suformuotos analizės metodikos akustinėje drone kryptyje.

Aistė Pranciulytė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Meno teorija: muzikologija, M2) *Tamsos–šviesos procesualumo raiška Žibuoklės Martinaitytės „Šviesotamsos trilogijos“ registru ir faktūros organizacijoje*

Kūrėjams dažnai įtaką daro tam tikri objektai ar patirtis, skatinantys kurti, teikiantys įkvėpimo, t. y. veikiančys kaip tam tikra inspiracija. Terminu „inspiracija“ ištakos pastebimos dar senovės Graikijos filosofų Demokrito, Platono ir kt. tekstuose, kuriuose apie įkvėpimą byloja žodžiai „enthousiasmos“ (ἐνθουσιασμός), „enthousiazónton“ (ἐνθουσιαζόντων). Inspiracija kūrybiniame procese neretai suvokiama kaip neapibrėžiamas, emocinės prigimties, tarsi mistinis reiškinys. Tačiau kūrėjui, pavyzdžiui, muzikoje, inspiracija gali ne tik pasufleruoti kūrinio idėją, bet ir lemti kompozicijos formą, naudojamas muzikines priemones. Inspiracinius šaltinius galima skirti į dvi kryptis: inspiracija kaip materialus objektas (gamta, meno kūriniai ar pan.) ir kaip jausminis objektas (pojūčiai, emocijos, žmonės).

Lietuvių kompozitorės Žibuoklės Martinaitytės kūrybiniame procese inspiracija užima itin svarbią vietą: „be inspiracijų nebūtų paties kūrybinio proceso“. Iš įkvėpimo atėjusias idėjas kompozitorė dažnai užrašo kūrinių anotacijose, taip leisdamą klausytojui artimiau susipažinti su kūriniu. Šiame pranešime bus pristatoma, kaip konkretūs kompozitorės įvardyti inspiraciniai šaltiniai / objektai atsispindi jos kūrinyje „Šviesotamsos trilogija“ (2017) ir kokios muzikinės priemonės pasitelkiamos šias inspiracijas įgarsinant.

Ieva Pakalniškytė

(Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Muzikos studijos: muzikos tyrimai, B3)

Džiazo situacija Lietuvoje sovietmečiu: tarp oficiozo ir rezistencijos

Džiazo pradžia Lietuvoje skaičiuojama, kaip pasiūlė muzikologas Liudas Šaltenis, nuo 1961 metų. 1961-ųjų gruodžio 23–25 dienomis Vilniaus konservatorijoje buvo surengta trijų dienų džiazo šventė – pirmasis džiazo muzikos koncertas ir konferencija, skirta džiazo muzikos istorijai, teorijai bei žymiausioms asmenybėms. Kas vyko iki tol? Ir kaip taip nutiko, kad jau 9 dešimtmetyje Lietuva tapo Sovietų Sąjungos džiazo centru, kuriame vyksta džiazo festivaliai? O šiandien galima drąsiai teigti, kad Lietuvos džiazas turi savo identitetą ir Lietuva dėl savo džiazo muzikos yra viena stipriausių tarp Centrinės ir Rytų Europos valstybių. Sovietmečiu džiazas buvo neleistina muzika, ir paradoksalu, kad didžiausias džiazo raidos poslinkis Lietuvoje įvyko būtent sovietmečiu.

Kotryna Račiūnaitė

(Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Muzikos studijos: muzikos tyrimai, B4)

Vytauto Montvilos „Juodosios pantomimos“ byla: nauji faktai apie elektroninę muziką XX a. 7–8 deš. Lietuvoje

Sovietinis laikotarpis neretai siejamas su neįtikėtinu, ribotumu sąvokomis. Mažai ištirtas pirmųjų elektroninės muzikos eksperimentų laukas primityviai atskleidžia tuometinių kūrėjų siekį sukurti naujus kūrinius, įsitraukti į vakarietiško meno kūrėjų gretas. Lietuvos eksperimentinė elektroninė muzika, sukurta iki Nepriklausomybės atkūrimo kelia dar daugiau neįtikėtinų klausimų. Analizuojant šį kūrybinių bandymų lauką reikėtų išskirti XX a. 8 deš. sukurtą Vytauto Montvilos kompoziciją „Juodoji pantomima“, kuri laikoma ankstyviausia išlikusia lietuvių elektroninės muzikos kompozicija. Ją pats kompozitorius pavadino „muzika elektronine, konkrečiau ją koliaže su l. d. „Sodauto“. Prieš mažiau nei dešimtmetį (2016) atrastas kūrinys neturi nurodytos sukūrimo datos, nėra žymimas kompozitoriaus kūrinių sąrašuose, jo kūrybinės aplinkybės nėra konkrečiai įvardijamos nė viename šaltinyje. Tačiau remiantis Montvilos artimų žmonių atsiminimais ir išanalizuota archyvine medžiaga, yra tikslinama „Juodosios pantomimos“ sukūrimo data – tai 1969-ieji arba 1970-ieji. Tai pat daroma prielaida, kad šis kūrinys – tai atspirties taškas analizuojant kompozitoriaus asmeninių ir profesinių ambicijų lauką, Montvilą traktuojant kaip vieną moderniausių sovietinės Lietuvos kompozitorių.

Aušrinė Butvydaitė

(Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Muzikos studijos: muzikos tyrimai, B2)

Harmoninė įtampa: kas, kaip ir kodėl?

„Harmoninė įtampa“ (Fred Lerdahl), „harmoninė energija“ (Ernst Kurth), „varomoji skambesio galia“ (Arnold Schönberg), „harmoniniai svyravimai“ (Paul Hindemith) ir kitos panašios sąvokos persmelkia daugybę teorinių tekstų tiek apie tonalią, tiek apie posttonalią muziką. Harmoninės įtampos fenomenas svarstomas iš kompozicinės perspektyvos (kaip būdas suvaldyti muzikinę medžiagą, organizuoti muzikinę dramaturgiją), o taip pat ir kaip muzikos psichologijos reiškinys, susijęs su tuo, kaip muziką suvokia klausytojai. Šio pranešimo centre atsidūrė harmoninės įtampos fenomeno sampratos Paulo Hindemitho ir Fredo Lerdahlio teorijose. O tuo pačiu ir klausimai – kas yra harmoninė įtampa, kaip ji suvokiama, vertinama, modeliuojama, galiausiai, kodėl harmoninės įtampos fenomenas domina tiek kompozitorius, tiek teoretikus.

Ilzė Berkelytė

(Lietuvos muzikos ir teatro akademija, Muzikos studijos: muzikos tyrimai, B2)

Graffiti ir antspaudai keliuose XIX a. – XX a. pradžios muzikiniuose rankraščiuose (LNMMB Retų knygų ir rankraščių skyriaus Natų fondas)

Muzikinių rankraščių tyrimai neretai apsiriboja tik pačio šaltinio turiniu, o ženklams, atsiradusiems vėliau, dėmesio skiriama mažai. Visi įrašai ir žymės, nesusiję su muzikinio rankraščio turiniu, vadinami graffiti, o ženklai, įspausinti spaudu ir žymintys šaltinio nuosavybę – antspaudais. Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyriaus Natų fonde saugomuose rankraščiuose doc. dr. Laimos Budzinauskienės rasti įvairių tipų graffiti ir antspaudų pavyzdžiai suteikia vertingos kontekstinės informacijos apie šaltinį ir jo savininką (-us).

Gaila Kirdienė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Senieji lietuvių tradicinės instrumentinės muzikos manuskriptai XX–XXI a. švenčių, festivalių repertuaro aspektu

XX a. pradžią siekiantys lietuvių tradicinių šokių, maršų ir kitų kūrinių manuskriptai yra labai reti ir vertingi šaltiniai, atskleidžiantys jų sudarytojų požiūrį į savo krašte griežiamą, taip pat ir šventėse atliekamą repertuarą bei to meto muzikinį ir sociokultūrinį kontekstą: kaimo ir miesto, įvairių tautų, Lietuvos ir lietuvių išeivijos JAV muzikavimo sąveiką. Jie siejasi ir su to meto publikuotomis natomis ir garso įrašais. Vėlesniais laikotarpiais kūrėjai ir atlikėjai iš jų sėmėsi įkvėpimo ir mokėsi – randame ne vieną melodiją ar net visą kūrinį, įsitvirtinusių dainų švenčių ir folkloro kapelų bei festivalių repertuare. Kita vertus, verta svarstyti, kaip tradicinį repertuarą būtų galima praturtinti.

Rimantas Astrauskas (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Konferencija – kaip šventė: 15 metų su M. K. Čiurlioniu

Ketinama apibrėžtuose laiko rėmuose iš organizatoriaus perspektyvos antropologiškai įvertinti 2003–2017 m. Druskininkuose vykusios kasmetinės menotyrinės konferencijos „Čiurlionis ir pasaulis“ organizacinius ir dalykinius iššūkius, aptarti jos rezultatus, pristatyti rubrikas, ryškiausių dalyvių, atradimus ir nusivylimus, aptarti pranešimų pagrindus išleistus leidinius, kasdienius reikalus ir šventinę praktiką bei pateikti rekomendacijas būsimiems panašių renginių organizatoriams.

Arūnas Vaicekauskas (Vytauto Didžiojo Universitetas)

Bendruomenės galia: XX a. 9 dešimtmečio folklorinio judėjimo pakilimas ir tautinė savimone

Tai pasakojimas apie laiką, kai folkloro festivalio „Skamba, skamba kankliai“ dalyvių eiseną Vilniaus gatvėmis aplinkiniams darė ne mažesnę įspūdį nei FIDI dinosauro palyda. Arba apie laiką, kai anuometinis Liaudies buities muziejus Rumšiškėse linksmiausia senąjį kaimo šventę – Užgavėnės – padarė prieinamą kiekvienam Lietuvos didmiesčio gyventojui. XX a. 9 dešimtmečio pradžios folklorinio judėjimo pakilimas dažnai prisimenamas, kai ieškoma Sąjūdžio šaknų ar kai kalbama apie folkloro gaivinimą. Visgi negausios bendruomenės, kurią vienijo pagarba tautinėms tradicijoms, vaidmuo vėlyvuju sovietmečiu iširtas nepakankamai. Šiuo pranešimu norima atkreipti dėmesį į etninei tradicijai prijauciančių žmonių bendruomenę kaip į galią, nepaklusią sovietinio gyvenimo normoms ir savo veikla stipriai paveikusių platesnių visuomenės sluoksnių savimone.

Varsa Liutkutė-Zakarienė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Rasų šventė. 20 metų tradicija Vilniuje, Verkių parke

Vasaros saulėgrįža Verkių parke vykstančia Rasų švente pažymima nuo 2003 metų. Dabartinis Rasų šventės (dar vadinamos Kupole, Joninėmis) pavidalas turi šešių dešimtmečių istoriją. Nuo pirmųjų folkloro judėjimo pradininkų švenčių Kernavėje šventė keitė savo pavidalus, susikūrė tradicinis, visai folkloro judėjimo bendruomenei atpažįstamas renginio modelis. Tokį tradicinį folkloro judėjimui, šventės modelį pasirinko ir Verkių parko šventės kūrėjai. Per du dešimtmečius susiformavo šventės rengėjų komanda, išsigrynino eiga, naudojamo folkloro tradicija. Kasmet renginys sutraukia vis didesnę dalyvių būrį. Pranešimas paremtas 20 metų šventės organizavimo ir dalyvavimo patirtimi.

Paulius Gefenas (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Nuo rūmų iki saloninės muzikos: fleitos ekspresijos perspektyvos

Šventinių vakarų metu Sanssouci (liet. be rūpesčių) rūmuose dėmesio centre nuolat atsidurdavo fleita. Karalius Frydrichas Didysis (1712–1786) noriai koncertuodavo svečiams, o savo instrumentą meiliai vadino Principessa. Rūmų kompozitorių dėka ypatingas progas žymėjo premjeros. Paties monarcho kūrybai priskiriami keturi koncertai ir 121 sonata fleitai. XIX a. virtuozai derino susiformavusį instrumento socialinį įvaizdį ir saloninio muzikavimo madas. Šie istoriniai fleitos panaudojimo modeliai buvo prieštarinčiai vertinami tiek amžininkų (Charleso Burney, Carlo Philippo Emanuelio Bacho), aptarusių atsirandančią stiliaus ir raiškos stagnaciją, tiek vėliau gyvenusių muzikų (Louisi'o Fleury), kritiškai žvelgusių į XIX a. fleitos virtuozų palikimą. Pranešime permąstoma fleitos repertuaro ir ekspresijos raida, pasiūloma inovatyvi raiškos plėtotė.

Gintarė Kaminskaitė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Nuo aukštosios kultūros prie eklektikos: įvairių stilių įtaka grojimo violončele menui

Pastaraisiais dešimtmečiais socialiniai ir ekonominiai visuomenės pokyčiai lemia klausytojų skonio ir pasirinkimų kaitą. Šiandien aukštosios (highbrow) kultūros vartotojai yra žymiai atviresni vidurinei (middlebrow) ir žemajai (lowbrow) kultūrai. Muzikinės „visavalygystės“ reiškinys atsispindi ir menininkų kūryboje kaip dabarties kalbos išraiška. Akademinė muzika (art music) absorbuoja elementus iš neakademinės muzikos stilių, o kompozitoriai-atlikėjai atranda naują instrumentų skambesį. Grojimo violončele menas yra turtinamas įtakomis iš džiaz, pop, roko, folk stilių, o atlikėjai plėtoja naujas grojimo technikas. Pranešime apžvelgiamos violončelės pritaikymo galimybės skirtingiems muzikiniams stilams pasitelkiant nekonvencionalių garso išgavimo būdus.

Daiva Vyčinienė (Lietuvos muzikos ir teatro akademija)

Šiandieninės sutartinių meninės raiškos formos: ribų išplėtimo (nebuvim?) tendencijos

Sutartinės po įrašymo į UNESCO Reprezentatyvųji žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašą 2010 m. jau kelintą kartą išgyvena atgimimą. Jos tampa svarbia daugelio miesto švenčių, folkloro festivalių, taip pat ir alternatyvios muzikos festivalių („Mėnuo juodaragis“, „Kilkim žaibu ir kt.) dalimi. Gimsta ne tik sutartinėms specialiai skirti festivaliai („Sese sodų sodina“, „Sutarysma“), bet ir visiškai nauji reiškiniai, pvz., sutartinių maratonas „Suburtyne“, šviesos ir garso instaliacija „Deivių giesmės“ (sukurta specialiai Lietuvos Kultūros sostinės programai) ir kt. Greta įvairiapusės sceninės raiškos (nuo tradicinio giedojimo iki tarpdalykinių projektų, performansų) pastebimas sutartinių „grįžimas“ į bendruomenes. Čia jų raiška beribė: „sutartinės ir joga“, „sutartinių mankšta“, „sutartinės ir akupunktūra“, „sutartinės ir kakava“..

Gustaw Juzala (Vilniaus universitetas)

Senosios muzikos festivaliai Lenkijoje: naujos praėjusių amžių muzikos formos

Pranešime bus pristatyti du festivaliai – Jaroslavo „Mūsų šaknų giesmės“ ir Krokuvos „Misteria Paschalia“, išryškinant skirtingas senosios muzikos raiškos mūsų dienomis sampratas.

Festivalis-šventė „Mūsų šaknų giesmės“ – savitas renginys, išsiskiriantis sakralinių ir pasaulietinių, dvasinių ir intelektualinių elementų, praktikos ir teorijos, susikaupimo ir linksmybių, profesionalų ir mėgėjų, akademinio ir liaudies meno pusiausvyra.

Krokuvoje Didžiąją savaitę vykstantis renesanso ir baroko muzikai skirtas festivalis „Misteria Paschalia“ – vienas žymiausių Europoje senosios muzikos festivalių. Jo ašis – muzika, susijusi su Didžiosios savaitės ir Velykų liturgija. Festivalis įtraukiamas į bažnyčios liturginių švenčių kalendorių. Atlikėjai – senosios muzikos meistrai ir interpretatoriai, kuriantys unikalų repertuarą – naujus, kartais specialiai šiam festivaliui skirtus projektus.

Vytautas Tumėnas (Lietuvos istorijos institutas, Etnologijos ir antropologijos skyrius)

Folklorinės tradicijos ir naujovės kritinio virsmo švenčių įvaizdžiuose:

Lietuvos ir pietų Indijos atvejai

Pranešime nagrinėjama tradicijų ir naujovių santykio problema folklorinėse šventėse. Nagrinėti pasirinktos vizualiai išraiškingos šventės, kuriose pabrėžiami įvaizdžiai, išreiškiantys būties trapumą, šviesos ir tamsos, gėrio ir blogio jėgų kovą kritinių tarpinių metu. Tai įkūnijama pasitelkiant tradicinius ornamentus (iš žvakių arba šiaudinių skulptūrų liepsnų ar su ugnimi susijusių atributų ar mitinių personažų dekorą), kaukes ar kitą persirengimą. Siekiant išryškinti švenčių tradicijų bei naujovių etninius savitumus bei universalijas, lyginamajai tipologinei analizei pasitelkti skirtingi Lietuvos (Lygiadieniai, Užgavėnės, Rasos bei kt.) ir pietų Indijos (Theyyam Keralos valst. bei kiti Gokarnos miestelio Karnatakos valst.) švenčių atvejai. Aiškėja, kad Indijoje stipresnės naujovės gerokai tampa integruojamos į tradiciją.

Lietuvos muzikos ir teatro akademija
(Gedimino pr. 42, Vilnius)
2024 m.